

Rapport annuel

2022

CONTINUT

01.

ECHIPA ÎN 2022

02.

INTRO

03.

CĂRBUNE

04.

TRANZIȚIE JUSTĂ

05.

CAMPANIA GAZE FOSILE

06.

TRANZIȚIA ENERGETICĂ

07.

CAMPANIA BALCANII DE
VEST FĂRĂ CĂRBUNE

ECHIPA ÎN 2022

Ioana Ciută

Președinta Bankwatch România și coordonatoarea campaniei "Fără cărbune în Balcani"

Dan Dobre

Coordonator al campaniei tranziție justă

Alexandra Doroftei

Coordonatoare a campaniei minerit și termocentrale

Laura Nazare

Coordonatoare a campaniei tranziție energetică

Nicoleta Petrică și Raluca Petcu

Coordonatoare ale campaniei gaze fosile

Anca Popescu

Coordonatoare comunicare

Vlad Popescu

Director Bankwatch România și Manager de proiect

Gabriela Stătescu

Administratoare birou, asistență financiară și juridică

Adina-Cristiana Zoican

Coordonatoare comunicare online

INTRODUCERE

Semne deloc optimiste pentru mediu s-au arătat în România chiar de la începutul lui 2022, odată cu adoptarea în Parlament a modificărilor propuse prin PL nr. 132/2022 la legislația privind regimul ariilor naturale protejate, ceea ce Bankwatch România și alte organizații de mediu au numit „legea anti-natură”, dar și odată cu invazia neprovocată a Rusiei în Ucraina și toate consecințele acestei agresiuni.

Modificările din PL nr. 132/2022 legalizau distrugerea unor arii protejate, situri Natura 2000, prin aprobarea unor „proiecte de interes public major și de siguranță și securitate națională” pentru construirea și/sau continuarea construirii unor hidrocentrale pe râuri aflate în zone protejate, cu o biodiversitate excepțională și extrem de valoroase biologic și peisagistic - Defileul Jiului, Răstolița, Valea Bradului, Ilva Mare, Bistra, Bratcu. Unele proiecte de pe această listă datează încă din perioada comunistă, iar oportunitatea implementării lor, nu doar din punctul de vedere al protecției ariilor naturale, ci chiar și din punct de vedere economic, ca valoare a energiei electrice produse, nu a fost cu nimic justificată de inițiatorii modificărilor legislative. Bankwatch România a sesizat Avocatul Poporului și a cerut Președintelui României să nu promulge „legea anti-natură”, deoarece modificările legislative nu erau suficient argumentate, iar studiile de impact asupra mediului, obligatorii conform legii, nu au fost realizate.

Pentru respectarea legislației românești în vigoare și a Directivelor europene în domeniu, Bankwatch România, împreună cu alte organizații de mediu, a continuat să apere ariile protejate prin demersuri către autoritățile române, către Comisia Europeană, dar și în instanță, susținându-și punctul de vedere atât prin observații trimise ministerelor de resort, cât și prin scrisori deschise adresate Comisiei.

Acuzațiile din trecut ale unor parlamentari asupra unor organizații ale societății civile, printre care și Bankwatch România, că subminează economia țării și provoacă creșterea prețurilor la energie prin acțiunile lor, s-au continuat în acest an prin noi încercări de îngrădire a accesului la justiție și a dreptului la asociere. 160 de organizații, printre care și Bankwatch România, au reactionat ferm împotriva proiectului de lege B 758/2022 pentru modificarea OG 26/2000 cu privire la asociații și fundații.

În tot acest timp, Bankwatch România și-a continuat misiunea de a promova energia regenerabilă, în folosul naturii și al oamenilor, contractând din fonduri proprii un studiu pentru încălzirea centralizată din surse regenerabile pentru municipiul Motru, lansat în noiembrie 2022 cu sprijinul municipalității gorjene.

CĂRBUNE

În paralel cu criza energetică, țările europene se pregătesc de decarbonizarea economiilor

Cererea noastră de aderare la Comitetul consultativ pentru asistență privind aspectele relevante în implementarea programului de decarbonizare a fost aprobată. Potrivit Hotărârii Guvernului prin care acesta a fost constituit, Comitetul are ca scop acordarea de consultanță de specialitate și elaborarea de propuneri și/sau recomandări pentru hotărârile Comitetului Interministerial al Cărbunelui. De asemenea, Comitetul consultativ al cărbunelui trebuie să coordoneze și să monitorizeze finalizarea activităților din cadrul procesului de decarbonizare

Odată cu apariția legislației de închidere a termocentralelor și carierelor, ne-am propus să prezentăm publicului eforturile care se fac la nivelul județului Gorj pentru decarbonizare. În iulie am organizat o vizită de studiu cu jurnaliști în Târgu Jiu, care din păcate a luat o întorsătură neașteptată. Influențați de ultimele știri, dar și de suspendarea acordului de mediu la cariera Roșia, o parte din mineri și energeticieni au organizat un protest spontan la locul întâlnirii. De acolo lucrurile au escaladat, o serie de acuzații nefondate fiind aduse organizației noastre, care au fost ulterior amplificate de unii reprezentanți ai Complexului Energetic Oltenia.

Suspendarea acordului de mediu la cariera Roșia a venit în luna iunie 2022 în urma unui proces derulat în ultimii doi ani, în care avocații asociației au demonstrat instanței că documentația de mediu elaborată nu reflectă impactul negativ real al exploatării cărbunelui: poluarea cu praf, zgomot și deficitul de apă cu care se confruntă locuitorii din zonele carierelor, dar și impactul asupra florei și faunei din zonă. Pe fondul crizei energetice, instanța a decis însă, în luna august, anularea suspendării activității pe care a decis-o în luna iunie. În prezent, dosarul este în curs pentru anularea acordului de mediu.

CĂRBUNE

Presiunile cu decarbonizarea puse asupra județului Gorj sunt imense, iar frica oamenilor de a-și pierde locul de muncă este una justificată, care uneori îi determină să recurgă la acțiuni extreme. De aceea, în paralel cu urmărirea activității marilor poluatori, derulăm o campanie de tranziție justă prin care am contribuit la elaborarea Planurilor Teritoriale de Tranziție Justă și derulăm activități consultative cu actorii locali, în special societatea civilă (detaliată în capitolul următor). Totodată, considerăm că factorii de decizie din zonele afectate ar trebui să contribuie la comunicarea mai clară a informației și acțiunilor planificate pentru tranziție justă, pentru ca opinia publică să fie corect informată, și să facă apel la calm.

În luna iulie am finalizat un raport privind bunele practici de închidere a carierelor de cărbune. Închiderea și reabilitarea minelor, în special a minelor de lignit, este un subiect nou și în prezent nu există suficiente informații sau exemple de bune practici de urmat. Având în vedere că minele de lignit trebuie să fie închise și reabilitate până la sfârșitul anului 2032, iar pentru fiecare mină trebuie să existe un plan de închidere și reabilitare, planificarea trebuie făcută cât mai curând posibil. Reabilitarea este necesară în special pentru siguranța oamenilor și protecția mediului. Fără reabilitare există pericolul alunecărilor de teren din cauza instabilității solului; precipitațiile sau apele subterane pot duce la inundarea carierelor și, astfel, la instabilitatea malurilor etc. Informațiile din raportul de bune practici pentru reabilitarea minelor vor fi foarte utile, dat fiind faptul că legea prevede că minele de cărbune trebuie închise și reabilitate concomitent cu retragerea unităților de producere de energie.

CĂRBUNE

Pentru a contribui mai concret la identificarea de soluții viabile pentru înlocuirea treptată a cărbunelui, în luna noiembrie am lansat studiul privind soluțiile alternative și durabile de termoficare în municipiul Motru (județul Gorj), cu sprijinul primarului și al reprezentanților Consiliului local. Studiul, care prezintă cinci scenarii alternative la sistemul actual de termoficare pe bază de cărbune, a fost realizat de Institutul de Studii și Inginerie Energetică (ISPE). Acesta include analiza a cinci scenarii cu tehnologii diferite de producere a energiei termice și/sau electrice. Aceste tehnologii variază de la cele convenționale, care sunt costisitoare și au un impact considerabil asupra mediului (cum ar fi cazane pe gaz fosil, un incinerator de deșeuri municipale), la o centrală de cogenerare pe biomasă, la panouri fotovoltaice (PV) pe depozitul de cenușă și pompe de căldură. Din toate cele cinci scenarii, scenariul bazat 100% pe energie regenerabilă se remarcă drept cea mai bună alegere pentru modernizarea centralei termice. Presupune utilizarea pompelor de căldură alimentate cu panouri fotovoltaice montate pe stațiile de încălzire și pe locurile de eliminare a cenușii. Energia electrică necesară pentru alimentarea pompelor de căldură atunci când panourile fotovoltaice nu o pot furniza va fi preluată din rețeaua națională. De asemenea, renovarea profundă a blocurilor de locuințe și a celorlalte clădiri care beneficiază de sistemul de încălzire centralizată, dar și reabilitarea sistemului de distribuție fac ca scenariul bazat pe energie regenerabilă să fie posibil, viabil din punct de vedere tehnico-economic, mai ușor de gestionat și mai sigur din punct de vedere al continuității și siguranței aprovizionării.

Pentru realizarea studiului „Încălzire din surse regenerabile și alternative pentru orașul Motru. Soluții și recomandări”, pentru valoarea soluțiilor bazate pe energie regenerabilă propuse, Bankwatch România a primit Medalia Verde în cadrul emisiunii „Misiunea verde” de la Europa FM, realizată de Mona Nicolici.

TRANZIȚIE JUSTĂ

În decembrie 2022, Comisia Europeană a aprobat Programul Operațional Tranziție Justă (2,14 miliarde EUR) pentru România, alături de cele șase Planuri Teritoriale de Tranziție Justă – județele Gorj, Dolj, Hunedoara, Mureș, Galați și Prahova. Bankwatch România a fost parte activă a grupurilor de lucru pentru Programul Operațional Tranziție Justă și pentru Planurile Teritoriale de Tranziție Justă pentru Hunedoara și Gorj. Am participat la o serie de întâlniri și sesiuni de feedback pentru toate cele trei documente, concentrându-ne pe: asigurarea consultărilor adecvate, problemele de mediu, implicarea părților interesate, rolul IMM-urilor și problemele de gen. În special, am fost văzuți ca experți în grup în ceea ce privește atât problemele de mediu, cât și cele de gen și majoritatea comentariilor noastre au fost integrate în versiunile finale ale celor trei documente.

La sfârșitul lunii mai am organizat o masă rotundă pentru ONG-urile din județul Gorj. La eveniment au fost prezenți invitați din CEE Bankwatch Network, cu experiență în tranziția justă a țărilor din Europa Centrală și de Est. Aceștia au subliniat bunele practici din țările lor și, în special, ideea că societatea civilă trebuie să fie implicată în procesul de tranziție justă. Concluziile evenimentului au fost că organizațiile neguvernamentale din Gorj doresc să se implice în procesul de tranziție justă, dar trebuie să-și crească capacitatea organizațională și este nevoie, de asemenea, de mai multă deschidere a autorităților publice. Reprezentanții ONG-urilor au subliniat, de asemenea, nevoia de transparență din partea autorităților locale, de consultare publică și de o mai bună comunicare, dar și nevoia de colaborare între toți actorii din societate. Mai mult decât atât, există planuri de cooperare viitoare a ONG-urilor din regiune - crearea unei coaliții de ONG-uri, pe exemplul de bună practică din Valea Jiului.

TRANZIȚIE JUSTĂ

La începutul anului 2022, am comandat un studiu privind situația economică și socială a femeilor din Valea Jiului, iar acesta a fost lansat în regiune în prezența a peste 60 de femei. Întrucât evenimentul a reprezentat și o bună oportunitate de relaționare cu femeile locale interesate de probleme sociale și de gen, ne-am putut forma idei clare despre cum să susținem aceste femei și să le includem nevoile în planurile locale de tranziție justă. Mai mult, am organizat întâlniri cu reprezentanți ai autorităților publice locale pentru egalitatea de gen și incluziunea socială, în cadrul cărora am înțeles mai bine problemele de la firul ierbii în ceea ce privește incluziunea socială. În final, am înaintat comentarii la versiunea finală a Planurilor Teritoriale de Tranziție Justă pentru Hunedoara și Gorj, dar și la Programul Operațional Tranziție Justă. Principalele nevoi identificate au fost: unități de îngrijire a copiilor, locuri de muncă pentru tineri, instituții de îngrijire a vârstnicilor și nevoia de facilități pentru victimele violenței domestice. Toată această muncă a fost realizată alături de Front Feminist, o organizație specializată în probleme de gen.

GAZE FOSILE

Pe fondul războiului din Ucraina, prețul gazului a crescut exponențial, ajungând la costuri record în august 2022. Strategia adoptată de Uniunea Europeană a fost să reducă drastic importurile din Rusia, să recomande reducerea consumului de gaz fosil și să se concentreze pe tranziția energetică.

Cu toate acestea, România (și alte state europene) planifică în continuare extinderea masivă a infrastructurii de gaze fosile, dar și exploatarea de noi resurse de acest tip.

În martie 2022, am cerut printr-o scrisoare deschisă Ministrului Energiei să facă transparentă finanțarea din Fondul de Modernizare în valoare de 14 miliarde de euro și să reducă numărul proiectelor care au la bază combustibili fosili. Până acum, doar companiile de stat au avut acces la finanțare, fără criteriile de competitivitate. La scurt timp după, am cerut Guvernului, alături de mai multe organizații de mediu din România, oprirea importurilor de combustibili fosili din Rusia și amplificarea eforturilor pentru tranziția la surse regenerabile. În urma scrisorii am participat la o întâlnire cu reprezentanții Ministerului Energiei. Din păcate, ministerul nu și-a asumat această responsabilitate, spunând că România nu importă gaz direct din Rusia, ci prin țări terțe. A afirmat însă că are o strategie de diversificare a resurselor interne de gaze, prin exploatarea perimetrului Neptun Deep, pentru care Parlamentul a adoptat legea offshore în luna mai. Alături de aceeași coalitie a ONG-urilor, am trimis parlamentarilor o scrisoare deschisă, semnalându-le că este nevoie de reglementarea siguranței petroliere offshore și de o dezbatere largă în cadrul societății în legătură cu această exploatare. Legea siguranței petroliere offshore a fost actualizată de Parlament abia în decembrie 2022, în urma unui infringement al Comisiei Europene pentru netranspunerea corectă a directivei.

GAZE FOSILE

Specialiștii de mediu și climă ai ONU au afirmat în repetate rânduri că orice investiție nouă în extracția de combustibili fosili va face imposibilă misiunea de a limita impactul schimbărilor climatice la cel mult 1,5 grade Celsius, așa cum prevede Acordul de la Paris.

Un nou atac asupra climei a fost făcut în iunie, de data aceasta de către instituțiile europene, prin actul taxonomiei, menit să stabilească activitățile care sunt considerate durabile din punct de vedere al mediului. Din păcate, acest act a inclus pe listă gazele fosile și energia nucleară, contrar evidențelor. Organizațiile de mediu din Europa s-au opus atunci masiv acestui greenwashing. La rândul nostru, am vorbit despre acest lucru și am trimis scrisori membrilor români ai Parlamentului european să nu voteze actul delegat. Din păcate, cei aflați în poziții-cheie din România văd în continuare gazul fosil ca un combustibil de tranziție și au votat pentru greenwashing.

GAZE FOSILE

Gazul rămâne un combustibil fosil, indiferent de problemele de taxonomie, iar noi am făcut în continuare eforturi să aducem la lumină adevărul pe care industria și decidenții încearcă să îl ascundă. Am creat o [pagină dedicată](#) prin care combatem mituri despre gazul fosil și am răspândit informațiile pe [social media](#). Am publicat și un [video informativ](#) despre cum ne afectează emisiile de metan. În principiu, ni se ascund trei mari probleme:

- **Poluarea** – gazul fosil are emisii de metan pe tot lanțul de aprovizionare, iar acestea pot face ca gazul să fie la fel de nociv pentru climă precum cărbunele. În plus, și gazul fosil are efecte asupra sănătății, despre care nimeni nu vorbește;
- **Prețul** – ideea că gazul este o resursă ieftină este una apusă, iar criza energetică ne-a demonstrat exact acest lucru. Combustibilii fosili sunt încă folosiți pe scară largă pentru că primesc **subvenții** masive de la guverne, mult peste sumele pentru energia regenerabilă;
- **Tranziția** – gazul fosil nu poate fi un combustibil de tranziție. Atunci când investim în infrastructură nouă de gaz fosil, practic luăm bani din bugetul pentru energie regenerabilă și eficiență energetică. Arderea gazului fosil este o sursă majoră de emisii de gaze cu efect de seră și nu ne ajută în niciun fel să reducem impactul asupra climei.

GAZE FOSILE

Pe parcursul anului 2022, am participat la mai multe consultări organizate de Administrația Prezidențială pentru elaborarea raportului „Limitarea schimbărilor climatice și a impactului lor: o abordare integrată pentru România”. Departamentul de schimbări climatice al Administrației a recunoscut importanța emisiilor de metan în ecuația reducerii impactului asupra mediului și a stabilit în raport obiective pentru combaterea lor. Cu toate acestea, Președintele României nu a semnat nici la COP27 Angajamentul privind reducerea emisiilor de metan și am atras public atenția asupra acestui lucru. Administrația Prezidențială ne-a confirmat că Guvernul are în lucru elaborarea unei analize privind situația actuală a emisiilor de metan și că va lua o decizie în baza acesteia.

Anul 2022 a fost marcat de invazia militară neprovocată a Rusiei în Ucraina care a generat perturbări masive la nivelul sectorului energetic european și național. Creșterea prețurilor la energie, preocupările legate de securitatea energetică și efectele negative ale dependenței de combustibilii fosili au reprezentat puncte-cheie pentru reevaluarea cadrului de politică pentru sectorul energetic și elaborarea de noi strategii pentru amplificarea investițiilor în energie regenerabilă și eficiență energetică.

PLANUL NAȚIONAL DE REDRESARE ȘI REZILIENȚĂ – LANSAREA PRIMELOR SCHEME DE AJUTOR DE STAT

În plan național, principalele evoluții au constat în lansarea primelor scheme de ajutor de stat cuprinse în Planul Național de Redresare și Reziliență (PNRR) pentru sprijinirea producției de energie din surse regenerabile și a hidrogenului verde și pentru noi capacități de producție pe bază de gaze fosile. Am participat la consultările publice privind aceste scheme de finanțare și am solicitat, printre altele, creșterea alocărilor financiare pe componenta de stocare, introducerea obligației de monitorizare, raportare și verificare (MRV) a infrastructurii de gaze fosile nou construite și obligația implementării unui sistem pentru detectarea și eliminarea scăpărilor de gaze (LDAR), precum și excluderea hidroenergiei ca sursă pentru producerea hidrogenului în încercarea de a descuraja investițiile în microhidrocentrale - care prezintă un impact negativ asupra mediului și beneficii mult prea mici din punct de vedere energetic.

PRODUȚIA DESCENTRALIZATĂ A ENERGIEI, O SOLUȚIE PENTRU SĂRĂCIA ENERGETICĂ

Creșterea prețurilor la energie a amplificat fenomenul de sărăcie energetică, atât în plan european, cât și național, ceea ce a accentuat nevoia unei publicații care analizează inițiativele legislative și politicile publice dedicate reducerii acestui fenomen în România și rezultatele acestora. Raportul „Producția descentralizată a energiei, o soluție pentru sărăcia energetică” analizează impactul măsurilor de sprijin existente, explorează potențialul surselor regenerabile de energie ca soluție și se încheie cu o serie de recomandări adresate autorităților naționale pentru accelerarea descentralizării producerii de energie din surse verzi ca mod de rezolvare a sărăciei energetice.

PROGRAMELE AFM PENTRU ENERGIE REGENERABILĂ ȘI EFICIENȚĂ ENERGETICĂ: DE LA IMPLEMENTARE LA EȘEC

Sușținerea tranziției energetice la nivel național trebuie să se realizeze prin toate instrumentele disponibile. Fondul pentru mediu este un instrument financiar destinat susținerii și realizării proiectelor și programelor pentru protecția mediului și pentru atingerea obiectivelor Uniunii Europene în domeniul mediului și schimbărilor climatice, administrat de către Administrația Fondului pentru Mediu. Programele derulate de AFM ar trebui să contribuie la tranziția către surse regenerabile de energie și creșterea eficienței energetice, însă de la implementarea acestora și până în prezent, nu există o evaluare a modului în care resursele Fondului pentru mediu au contribuit la atingerea acestor obiective. Analiza "Programele AFM pentru energie regenerabilă și eficiență energetică: de la implementare la eșec" arată că AFM a reușit să distribuie către populație doar 25% din fondurile pe care le-a avut la dispoziție pentru promovarea energiei regenerabile și a eficienței energetice în perioada 2009-2021. Raportul propune și o serie de măsuri pentru eficientizarea implementării acestor programe și pentru o mai bună cuantificare a rezultatelor acestora.

BALCANII DE VEST FĂRĂ CĂRBUNE

Ca parte a eforturilor noastre pentru reducerea poluării aerului în regiunea Balcanilor, în special din sectorul industrial, președinta Bankwatch România a făcut parte din echipa care a organizat a treia ediție a cursei Lung Run, în 2022.

În timp ce România a ajuns în fața Curții de Justiție a Uniunii Europene în vara anului 2022 pentru că nu a respectat legislația privind emisiile industriale la două dintre termocentralele pe bază de cărbune, în Balcanii de Vest poluarea provenită de la astfel de instalații depășește cu mult limitele legale și pune în pericol sănătatea comunităților locale și a țărilor vecine. Prin urmare, Lung Run 2022 a avut ca scop sensibilizarea populației din Ugljevik, Bosnia și Herțegovina, cu privire la necesitatea de a se îndepărta de practicile și industriile poluante.

Cursa Lung Run a avut loc la 29 octombrie 2022 și a fost un eveniment mixt, constând într-o cursă de alergare pe un traseu de 10 kilometri și o expoziție. Au existat două mesaje principale - că Ugljevik, un oraș care găzduiește una dintre cele mai poluante termocentrale pe cărbune din Europa, trebuie să facă eforturi suplimentare pentru a oferi un mediu curat pentru localnici și că procesul de tranziție justă în oraș și în zonă trebuie să înceapă și trebuie să fie condus de cetățeni și grupuri locale.

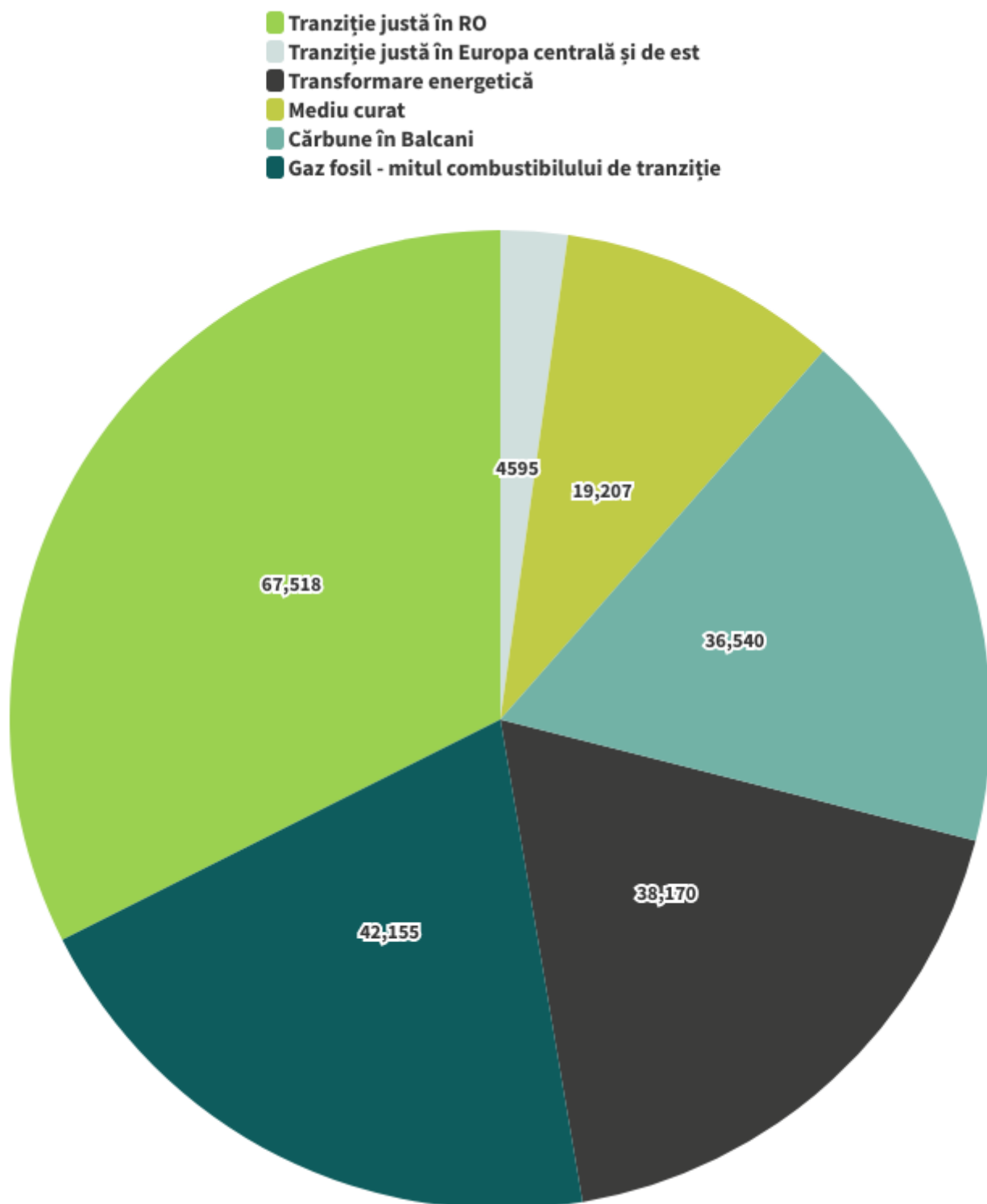
BALCANII DE VEST FĂRĂ CĂRBUNE

Din acest motiv, toate elementele evenimentului au fost pregătite și organizate de grupuri și companii din Bosnia și Herțegovina, cu un accent deosebit pe grupurile locale din Ugljevik. O cooperativă agricolă locală, Korijeni, a oferit apă, sucuri făcute în casă și fructe ca băuturi răcoritoare pentru alergători, o organizație de femei, Rudar (soțiile minerilor), a pregătit plăcinte de casă și brânză pentru toți participanții, iar o organizație de tineret, Kolona BB, a organizat expoziția de fotografii din istoria orașului Ugljevik.

Sub motto-ul „Aleargă pentru aer curat - pas cu pas pentru o tranziție echitabilă”, 50 de persoane din opt țări s-au alăturat în total evenimentului. 19 alergători au terminat cursa, aproximativ 15 persoane au luat parte la pregătirea mâncării și a altor elemente ale cursei, iar alți 15 tineri au făcut voluntariat de-a lungul traseului și au pregătit expoziția.

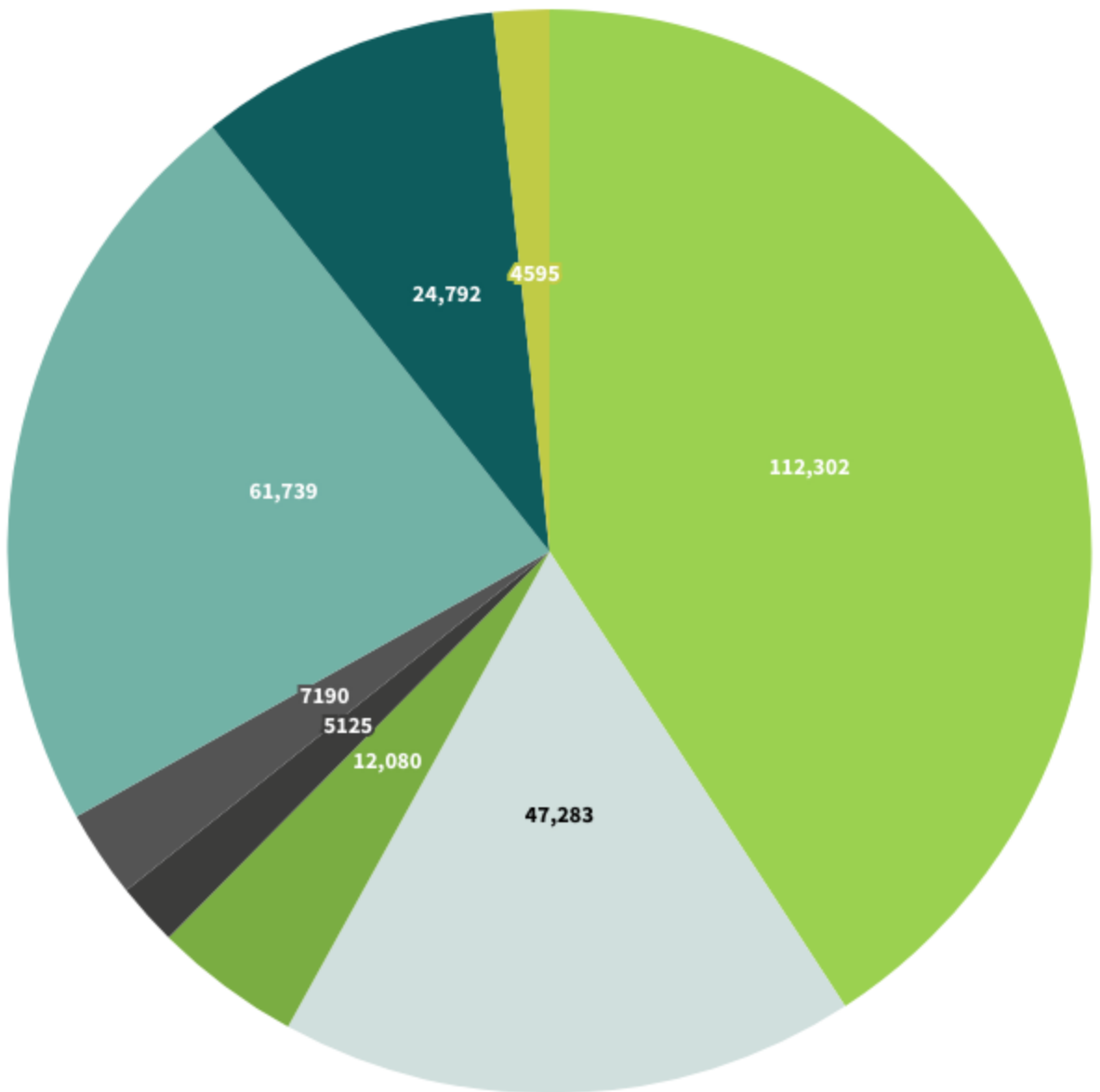
BUGET PE CAMPANII

Costuri exprimate în EURO.

BUGET PE FINANȚATORI

- European Climate Foundation (ECF)
- ECF prin intermediul rețelei CEE Bankwatch (subgrant)
- Client Earth
- Romania United Fund
- Open Society institute prin intermediul rețelei CEE Bankwatch (subgrant)
- Active Citizens Fund
- Comisia Europeană (Life +) prin intermediul rețelei CEE Bankwatch
- Europe Beyond Coal

Costuri exprimate în EURO.

Adresa: Splaiul Independenței nr.1, bl.16, sc.1, ap. 6, București,
040011

+4031 438 2489

bucharest@bankwatch.org

bankwatch.ro

[/BankwatchRomania](https://www.facebook.com/BankwatchRomania)